

Mekka - 50 ajeta

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1 وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا 2 فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا 3 وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا 4 فَالْفَارِقَاتِ فَرَقًا 5 فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا 6 عُذْرًا أَوْ نَذْرًا 7 إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعَ 8 فَإِذَا
النُّجُومُ طُمِسَتْ 9 وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ 10 وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ 11 وَإِذَا الرُّسُلُ أُقْتَتِ 12 لِأَيِّ يَوْمٍ أُحِلَّتْ 13 لِيَوْمِ الْفَصْلِ 14 وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ
الْفَصْلِ 15 وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

1. Tako Mi meleka objave, koji se jedan za drugim šalju,
2. i tako Mi skupine meleka koji brzo, poput oluje, obavljaju zadatke,
3. i tako Mi meleka koji šire objavu,
4. i tako Mi meleka koju u potpunosti razdvajaju (između istine i zablude),
5. i tako mi meleka što Zikr dostavljaju,
6. radi opravdanosti ili upozorenja,
7. sigurno će se dogoditi ono što je obećano!
8. Kada zvijezde utrnu,
9. i kada se nebo rascjepi,
10. i kada se planine iščupane zdrobe,
11. i kada se odredi vrijeme prisustva poslanika.
12. Za koji dan je to odgođeno?
13. Za Dan (razdvajanja) sudnji!
14. A znaš li ti šta je Dan (razdvajanja) sudnji?
15. Teško toga Dana poricateljima!

O ajetima

Ova sura podsjeća na (يَوْمُ الْفَصْلِ), tj. na Dan (sudnji) razdvajanja, potvrđujući vijest o njegovom događanju, iznoseći potvrdu skupa s ostrim prijetnjama poricateljima, kao i opomenama i najavama upućenih drugima. Prijetnja je potvrđenija nego li druge forme govora, usljed toga je u ovoj suri deset puta rečeno: *Teško toga Dana poricateljima!* Na temelju svjedočenja konteksta ajeta ova je sura objavljena u Mekki.

1 وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا

1. Tako Mi meleka objave, koji se jedan za drugim šalju,

Ovaj i sljedećih pet ajeta su Božije zakletve stvarima koje je nazvao (عَاصِفَاتٍ), (مُرْسَلَاتٍ), (فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا) i (الْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا) i (عُدْرًا أَوْ نُذْرًا). U prva dva izraza (الْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا) i (فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا) ukoliko zapostavimo kontekst te u obzir uzmemo samo izraze, vidjet ćemo kako ukratko opisuju manifestiranje jakih i uzastopnih vjetrova, dok posljednji izraz (الْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا) je skoro izričit u tome da je riječ o melekima koji nose Božiju objavu spustajući se vjerovjesnicima i poslanicima, i u cilju upotpunjenja dokaza i opomene, dostavljaju im Božiju objavu. Ostali atributi se također mogu pretočiti u ovima slična značenja.

Bez velike muke ne bismo mogli svih pet atributa pretočiti u značenje silnih vjetrova. Prva dva, kao što smo rekli očitito ukazuju na to značenje, dočim ostala tri, a posebno zadnji bi bilo veoma teško prisposodobiti tome.

Ne možemo postupiti ni tako što ćemo prva dva ajeta protumačiti da se odnose na jake vjetrove, a ostala tri, ili dva ili makar posljednji ajet dovesti u vezu s melekima objave, usljed toga što vjerovatno nema nikakve veze između uzastopnih jakih vjetrova i meleka objave, da bi u istom kontekstu zakletve bili povezani, i da obje zakletve imaju istu liniju. Veliki broj opravdanja koja su data po ovom pitanju, jesu značenja daleka za um, do te mjere da nijedan slušalac, bez prethodne upute, ne bi mogao shvatiti takvo šta.

Dakle, ispravan način jeste preći preko svega što je rečeno u vezi sa ovim značenjem, jer ni u kojem slučaju se na taj način ne može značenje dovesti u red, već moramo reći da se svih pet atributa odnose na meleke objave, poput ostalih zakletvi koje se nalaze na početku sure Safat: *Tako Mi onih u redove poredanih i onih koji odvrćaju i onih koji opomenu čitaju, i u značenju časnih ajeta iz sure Džin: On tajne zna i On tajne svoje ne otkriva nikome osim onoga od poslanika s kojim je On zadovoljan; zaista On ispred njega i iza njega postavlja one koji će ga čuvati da bi znao da su poslanice Gospodara svoga dostavili.*¹

Dakle, ajet (وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا) jeste Božije zaklinjanje izaslanicima, a riječ (عُرْف) označava konjsku grivu; a svaku stvar koja slijedi i koja se uzastopno događa uspoređuju sa konjskom grivom. Naprimjer, metaforično kažu, ti i ti su došli poput grive, tj. jedan za drugim. Ili se pak kaže: Došli su mu u grivi (u isti mah), tj. lančano i povezano (حَاوًا). (إليه عرفا واحدا).

Riječ (عُرْف) kako je poznato upotrebljava se za svaki posao, bilo da je dobar ili loš. Tako da ukoliko se uzme u prvom značenju, predstavljat će stanje a ajet će imati sljedeće značenje: Tako mi meleka izaslanih, koji dolaze u stanju jedan za drugim, dok ukoliko se uzme u drugom značenju, predstavljat će uzročni objekt, a imat će sljedeće značenje: Tako mi meleka koji su zbog dobrih djela izaslani.

Riječ (إرسال) je nasuprot riječi (امسك), prva je u značenju slanja a druga zadržavanja, a to što su izaslanici oslovljeni ženskim rodnom a nije rečeno (و المرسلين...), tj. u muškom obliku, jeste zbog toga što su meleki uzeti u obzir kao skupina ili pak zbog Ruha kojeg meleki spuštaju, kao što je već u drugom ajetu sure Nahl rečeno: *On spušta meleke s Ruhom, po naredbi Svojoj, onim robovima Svojim kojima hoće, i također, je rekao:*

¹ El-Džin, 26-28.

*Koji šalje Ruh, po naredbi Svojoj, kome hoće od robova Svojih, da upozori na Dan susreta međusobnog.*²

Značenje ajeta je sljedeće: Kunem se skupinom meleka objave, koji se šalju. Neki su rekli³ da se ovim ajetom misli na uzastopne vjetrove, a mi smo već ukazali na slabost ovog konteksta, iste slabosti je i mišljenje komentatora⁴ koji je rekao da se ovdje misli na poslanike, slabost ovog mišljenja je u tome što se ne slaže s ajetima koji slijede.

2 فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا

2. i tako Mi skupine meleka koji brzo, poput oluje, obavljaju zadatke,

Ovaj je ajet povezan za prethodni. Riječ (عصف) ukazuje na brzinu kretanja, brzi vjetar, tj. oluja naziva se (عاصف). Brzina kojom meleki dostavljaju objavu metaforično je uspoređena s olujom. Značenje je sljedeće: Tako Mi meleka poslatih koji se šalju jedan iza drugog, i koji brzim kretanjem poput brzih vjetrova obavljaju svoje zadatke.

3 وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا

3. i tako Mi meleka koji šire objavu

Riječ je o još jednoj zakletvi. Širenje spisa, knjige, odjeće i slično znači njihovo otvaranje. S riječi (نشر) misli se na otvaranje, tj. širenje lista objave, kao što je u sljedećim ajetima na to ukazano: *Ne čini tako! Oni su pouka - pa ko hoće, poučit će se - na listovima su cijenjenim uzvišenim, čistim, u rukama pisara časnih, čestitih,*⁵

Značenje ajeta je sljedeće: Kunem Se melekima, koji otvaraju nebeske listove, listove na kojima je napisana objava Božija, da bi je Poslanik primio.

Neki komentatori⁶ kažu da se ovim ajetom misli na vjetrove koje Allah šalje prije padanja kiše, milosti Božije.

Drugi pak kažu:⁷ Misli se na vjetrove koji nose oblake.

Neki kažu:⁸ Misli se na meleke koji razmotavaju pismo djela.

Drugi kažu:⁹ Misli se na meleke koji prilikom svoga spuštanja šire krila. A drugi su izašli s drugačijim stavovima.

4 فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًا

4. i tako Mi meleka koju u potpunosti razdvajaju (između istine i zablude),

S riječi (فارقَات) misli se na razlike između istine i zablude, dozvoljenog i zabranjenog.

Razlika u ovom ajetu je atribut koji se nadovezuje na širenje iz prethodnog ajeta.

² Mu'min, 15.

³ Madžme'ul-bejan, svezak X, str. 415.

⁴ Ibid.

⁵ Abese, 11-16.

⁶ Madžme'ul-bejan, svezak X, str. 415.

⁷ Ibid.

⁸ Ruhul-me'ani, svezak XXIX, str. 171.

⁹ Tefsir Marragi, svezak XXIX, str. 178.

5. i tako mi onih što Zikr dostavljaju, 6. radi opravdanosti ili upozorenja,

Pod (ذِكْرٌ) misli se na Kur'an, kojeg čitaju Poslaniku. Moguće je da se misli na objavu spuštenu poslanicima, koja im je čitana. Tri posljednja atributa (نَشْرٌ), (فَرْقٌ) i (الْقِي) proizlaze jedan iz drugog, tj. prvo moraju biti otvoreni nebeski listovi, da bi postala jasna razlika između istine i zablude, dozvoljenog i zabranjenog. Dakle, s otvaranjem počinje razlikovanje, a dostavljanjem ispostavljanje razlike biva upotpunjeno. To znači da postojanje razlike proizlazi iz otvaranja, a dostavljanje je druga razina kojom se razlika upotpunjava.

U riječima (عُذْرًا) i (نُذْرًا) smješten su objekti uzročnosti, a to što su povezani s veznikom (وَ), tj. ili, jeste radi ukazivanja na različitost.

Neki komentatori¹⁰ kažu da su ove dvije riječi infinitivi u značenju (انذار) i (اعذار), jt. upozorenje. Prva riječ u značenju iznošenja opravdanja pomoću koje čovjek biva opravdan, tako da ajet znači: Meleki čitaju Zikr, da bi bio opravdanje za vjernike koji vjeruju u Zikr, i upozorenje za ostale.

Drugi kažu da ovaj ajet znači kako meleki čitaju Zikr, da bi opravdanje Božije kazne bilo potpuno pred Njegovim robovima, i da bi postalo jasno da se kazna događa na temelju mudrosti. Ovo se značenje vraća upotpunjenju argumenta, tako da se iz značenja može zaključiti kako meleki dostavljaju Zikr, da bi argument protiv poricatelja bio potpun, i da bi bio upozorenje za ostale. Ovo je dobro značenje.

7. sigurno će se dogoditi ono što je obećano!

Ovaj je ajet je apodoza, tj. glavni dio prethodnih zakletvi. Riječ (مَا) je veznik a obraćanje u (تُوعِدُونَ) je općenito svim ljudima. Riječima (مَا تُوعِدُونَ) misli se na obećanje Sudnjeg dana, nagrade i kazne. To što je rečeno (لَوَاقِعُ) a nije rečeno (الكَائِنُ) usljed toga što je riječ (وَاقِعٌ) djelotvornija, jer u njoj se nalazi i primjesa stalnosti. Značenje ajeta je sljedeće: Ono što vam je Allah obećao, tj. pitanje proživljenja, kažnjavanja i nagrađivanja, htjeli ne htjeli će se dogoditi.

O Božijim zakletvama u Kur'anu časnom

Jedna od retoričkih suptilnosti ovih šest ajeta između ostalog jeste i ta da pored toga što zakletva potvrđuje vijest koja se nalazi u razlogu zaklinjanja, također, sadrži argument za sadržaj odgovora, tj. razloga zaklinjanja. Dajući do znanja zbog čega je događanje obećane satisfakcije definitivno. Zato što Gospodnje upravljanje, na koje

¹⁰ Madžme'ul-bejan, svezak X, str. 415.

ukazuju zakletve, tj. slanje meleka objave, meleka koji brzo izvršavaju zadatak dužnost, koji otvaraju listove, koji odvajaju istinu od zablude, i koji dostavljaju Zikr poslanicima, u kojima su spomenute obaveze koje bi bile nezamislive za pojmiti bez zapovijedi Božije, a zapovijed ne biva potpunom osim uz definitivno postojanje Dana proživljenja radi satisfakcije neposlušnih i poslušnih zaduženika.

Dakle, zakletve Božijeg upravljanja koje Allah spominje, radi pritvrđivanja dešavanja obećane satisfakcije, u isto su vrijeme argument nastupanja, kao da je rečeno: Kunem se tim argumentima da je ono na šta oni ukazuju definitivno nastupajuće.

Ukoliko uvaženi čitalac obrati pažnju na ajete u kojima se nalaze Allahove, s.v.t., zakletve vidjet će da je zapravo riječ o argumentima koji svjedoče istinitost onoga što slijedi u drugom djelu rečenice na čijem se početku nalazi zakletva. Naprimjer, zakletva u vezi sa opskrbom u dvadesetčetvrtom ajetu sure Zarijat: *Tako Mi Gospodara nebesa i Zemlje ovo je istina*; u kojoj u isto vrijeme zaklinjanja u istinitost opskrbe, objašnjava i razlog tome, tj. da je Allah upravitelj i Gospodar nebesa i Zemlje i da je izvor opskrbe za one koji se opskrbljuju Upravljanje Božije. Isto je i sa zakletvom opijenosti nevjernika u sedamdesetdrugom ajetu sure Hidžr: *Života Mi tvoga, oni u opijenosti svojoj lutaju*, u kojoj u isto vrijeme kada se zaklinje da su oni zalutali, ukazuje se na razlog njihovog slijepila, a to je život Poslanikov, život čist i imun od grijeha bezgriješnošću Božijom, imun od svakog nedostatka. Jasno je da su protivnici takvog bezgriješnog poslanika, zalutali u opijenosti. Također, i zakletva u vezi spasenja duša čistih a propasti duša zaprljanih u suri Šems od prvog do desetog ajeta: *Tako Mi Sunca i svjetla njegova, (...) i duše i Onoga koji je stvorio pa joj put dobra i put zla shvatljivoim učini, uspjeh će samo onaj ko je očisti, a bit će izgubljen onaj ko je na stranputicu odvodi!* Vidimo usputno zakletvi, donosi se i razlog zbog čega je to tako, dajući do znanja da je Ustrojstvo u skladu s čijim principima se kreće Sunce, Mjesec i izmjena noći i dana, i koji se okončava i pojavi čovjekove duše koja je nadahnuta dobrom i neposlušnošću, argument spasenja onih koji dušu očiste a propasti onih koji je kontaminiraju.

Ovih nekoliko ajeta spomenuli smo samo primjera radi, a svi ostali ajeti sa Božijim zakletvama imaju isto stanje, bez obzira šta nisu svi jasni poput navedenih, te trebaju veću dozu pažnje, kao što je naprimjer, sljedeća zakletva na početku sure Tin: *Tako Mi smokve, masline i planine Sinajske*, o kojoj čitalac mora pažljivo razmisliti.

8 فَإِذَا التُّهُومُ طُمِسَتْ 9 وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ 10 وَإِذَا الْجِبَالُ سُفِفَتْ 11 وَإِذَا الرُّسُلُ أُقْنِتَتْ

8. Kada zvijezde utrnu 9. i kada se nebo rascjepi 10. i kada se planine iščupane zdrobe 11. i kada se odredi vrijeme prisustva poslanika.

Ovi ajeti objašnjavaju obećani Dan o kojem je izvješteno u sedmom ajetu: *sigurno će se dogoditi ono što je obećano*, a odgovor čestice (إِذَا) je izostavljen, jer na njega ukazuju ajeti poput dvanaestog i petnaestog.

Allah, s.v.t., predstavlja Sudnji dan, koji je obećao, spominjanjem niza događaja koji iziskuju nestanak ljudskog svijeta i prekid ovosvjetskog ustrojstva, poput zamračenja zvijezda, cijepanja nebesa, urušavanja planina te preobraženja zemaljskog ustrojstva u neko drugo. Ovi su znaci spomenuti u većem broju kur'anskih sura, posebno u

kraćim, poput: Nebe', Nazi'at, Tekvir, Infitar, Inšikak, Fedžr, Zilzal, Kari'a i drugima. Također su spomenuti i u brojnim rivajetima koji govore o predznacima i znakovima Sudnjega dana.

Kako iz Kur'ana tako i iz brojnih rivajeta postaje veoma jasno da ahiretski život i ustrojstvo ni u čemu nije poput ustrojstva koje vlada na Ovom svijetu. Usljed toga što je Ahiret, kuća vječnosti. Stanovnicima te kuće koji su od sretnika, sreća im je potpuna i čista, dok oni koji su nesretni, nesreća im je potpuna. Oni iz prve skupine imaju na raspolaganju sve što požele, dok oni iz druge skupine nemaju ništa osim jada i muke, sve što imaju to im je nesreća. Međutim, Ovaj je svijet prolazan, u ustrojstvu Ovoga svijeta riječ vode spoljni činoci poput života i smrti, posjedovanja i neposjedovanja, zadovoljstva i nezadovoljstva, užitka i patnje, žalosti i radosti, nasuprot kući ahiretskoj, koja je mjesto satisfakcije, što znači da u njoj nema djela, dok je kuća dunjalučka kuća djela ali nema satisfakcije. Kratko rečeno, znakovi Ahireta su drugačiji od znakova Dunjalučkih.

Dakle, to što Uzvišeni Allah pojavu Sudnjega dana i satisfakcije objašnjava putem predznaka, i dajući do znanja da je riječ o predznacima koji za sobom podrazumjevaju uništavanje zemaljskog ustrojstva, planina, cijepanje nebesa, gašenje zvijezda i sl., zapravo predstavlja ocrtavanje granica jedne pojave padom ustrojstva koje vlada drugom pojavom. U šesetdrugom ajetu sure El-Vakia kaže se: *Poznato vam je prvo stvaranje, tj. (Ovaj svijet), pa zašto se ne urazumite (u vezi s Ahiretom)?*

(فَإِذَا النُّجُومُ تَ), tj. toga će se Dana, trag zvijezda, tj. njihova svjetlost utrnuti, kao i ostali tragovi, usljed toga što riječ (طُمِسَ) znači nestajanje traga, značenje ove riječi objašnjeno je u drugom ajetu sure Takvir: *Kada zvijezde postanu tamne.*

(وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ), tj. kada se nebesa iskomadaju, rascijepi jer riječ (فرجة, فرج) znači rascjep između dvije stvari. Ovo je značenje objašnjeno u prvom ajetu sure Inšikak: *Kada se nebo rascijepi.*

(وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّفَتْ), tj. kada planine iz temelja budu počupane i uništene. Kada se kaže (نسفت) (الرياح الكلاء) to znači da je vjetar počupao biljke iz korjena i uništio ih, kao što je u stopetom ajetu sure Taha rečeno: *A pitaju te o planinama, pa ti reci: "Gospodar moj će ih uništiti na neobjašnjivo način."*

(وَإِذَا الرُّسُلُ أُقْنِتْ), tj. kada se odredi vrijeme prisustva poslanika zarad svjedočenja protiv ummeta, ili, kada stigne vrijeme koje čekamo da poslanici svjedoče protiv ummeta. Riječ (أُقْنِتْ) je pasivni glagolski oblik u prošlom vremenu oblika (تفعيل) od infinitiva (تَأْقِيت) koji znači određivati vremena, a u vezi svjedočenja poslanika u šestom ajetu sure E'araf kaže se: *Sigurno ćemo pitati one kojima su bili poslanici poslani, a sigurno ćemo pitati i poslanike, kao i u stodevetom ajetu sure Maide: Dan kada Allah sakupi poslanike i bude rekao: "Kako vam je odgovoreno?"*

12 لِّأَيِّ يَوْمٍ أُخِّلَتْ 13 لِيَوْمِ الْفَصْلِ 14 وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ 15 وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

12. Za koji dan je to odgođeno? 13. Za Dan sudnji! 14. A znaš li ti šta je Dan sudnji? 15. Teško toga Dana poricateljima!

Riječ (أجل) znači vremensku dužinu koja je određena za neku stvar, a (تأجيل) znači odrediti vremensku dužinu za nešto, što samo po sebi iziskuje da bude korišteno u značenju odgađanja, naprimjer, kada se kaže (قرض مؤجل) to se odnosi na zajam sa rokom, nasuprot (قرض حال) što se odnosi na zajam koji se odmah vraća, i ovo je značenje prisposodljivije za ajet nego li njeno lingvističko značenje. Zamjenica u (أُحَلَّتْ) odnosi se na spomenute događaje, tj. na gašenje zvijezda, rascjepavanje nebesa, čupanje planina, određivanje vremena za svjedodžbu poslanika. Značenje ajeta je sljedeće: Za koji dan je sve to odgođeno, tj. kada će se dogoditi?

Data je mogućnost da riječ (أُحَلَّتْ) ima značenje određivanja dužine trajanja za nešto, a da se skrivena zamjenica u njoj odnosi na poslanike ili na ono na šta govor ukazuje, a tiče se vijesti koje su poslanici govorili o stanjima Sudnjega dana, pa da značenje ajeta bude sljedeće: koliko godina ili vijekova su poslanicima dali prilike pa da nakon toga dođu radi svjedočenja, ili koliko su vijekova odredili da se dogodi ono o čemu su poslanici izvještavali i da se obistine strašne scene Sudnjega dana, kada se nevjernici poriču a vjernici obasipaju blagodatima. Međutim, ova mogućnost nije oslobođena od nejasnoća i slabosti.

Ovaj i sljedeći ajet (لَأَيِّ يَوْمٍ أُحَلَّتْ لِيَوْمِ الْفَصْلِ) uobličeni su u pitanje i odgovor ukazujući na taj način na veličinu i stravičnost toga Dana da bi se izazvao strah i divljenje kod slušaoca, a osnovna je poruka da su ti događaji odgođeni za dan razdvajanja. Riječ je o upitnim rečenicama koje u sebi nose značenje ispuštenog govora. Značenje je sljedeće: dokaz veličine toga Dana i onoga što izaziva strah i divljenje je u tome što postavljaju pitanje: za koji su dan ti veliki i strašni događaji odgođeni? Zatim slijedi odgovor: Za dan razdvajanja, tj. Sudnji dan.

Pod riječima (يَوْمِ الْفَصْلِ), tj. dan razdvajanja, misli se na Dan satisfakcije u kojem će Uzvišeni Allah postaviti granicu razdvajanja među stvorenjima, kao što je u sedamnaestom ajetu sure Hadž rečeno: *Zaista Allah razdvaja među njima na Dan sudnji.*

Riječi (وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ) ukazuju na veličinu toga Dana i onoga što se u njemu događa.

(وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ), riječ (وَيَلُّ) znači propast, a pod (مُكَذِّبِينَ) misli se na one koji su poricali Sudnji dan, koji im je bio obećan, jer kontekst ajeta, jeste davanje do znanja da je taj dan definitivn i da će se dogoditi, upravo zarad toga su spomenute i zakletve.

U ovom ajetu je upućena kletva poricateljima, i zadovoljilo se njome, tako da nije donesen odgovor čestice (إِذَا), te nije rečeno: kada zvijezde potamne dogodit će se to i to. Skriveni smisao govora je sljedeći: Kada se dogodi to i to desit će se ono što vam je bilo obećano. Ili pak kada se dogodi to i to, nastat će Sudnji dan i propast će poricatelji.

O rivajetima

U *Hisalu* se prenosi od Ibn Abbasa da je kazao: Jednoga se dana Ebu Bekir obratio Poslaniku riječima: 'Poslaniče, brzo si osijedio!?' Poslanik, s.a.v.a., mu reče: Ostaraje me sura Hud, Vaki'a, Murselat i Nebe'.¹¹

U *Durrul-Mensuru* Buharija, Muslim, Nesai i Ibn Mirdevejh prenose sljedeći rivajet od Ibn Mes'uda: Jednoga dana kada smo bili s Poslanikom u pećini Muna, iznenada se počeo objavljivati sura Murselat. Poslanik, s.a.v.a., je u tom stanju učio i ja sam pamtio. Još nije dovršio učenje, kada ga napade jedna zmija. Poslanik, s.a.v.a., reče: Ubijte je. Ja pohitah da je ubijem, ali je ne stigismo i ona utječe. Poslanik, s.a.v.a., reče: Sačuvan sam od vašeg zla, kao što ste vi sačuvani od zla ove zmije.¹²

Autor: Autor *Durrul-mensura* ovaj rivajet prenosi još sa dva različita lanca prenosioca.¹³

U komentaru *Komi* ispod ajeta (وَالْمُرْسَلَاتُ عُرْفًا) se kaže: Ovi ajeti slijede jedni druge.¹⁴

U *Madžme'ul-bejanu* ispod ovoga ajeta se kaže: Neki vjeruju da se riječ (مُرْسَلَاتٍ) odnosi na meleke koji su izaslani radi prenošenja Božijih naredni i zabrana.¹⁵

U komentaru *Komi* ispod ajeta (فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ) se kaže: Znači da nestane svjetlosti zvijezda i one popadaju.¹⁶

U istoj knjizi nalazi se rivajet kojeg prenosi Ebu Džarud od Imama Dža'afera, a.s., u kojem se u vezi sa komentarom riječi (النُّجُومُ طُمِسَتْ) kaže da se misli na gašenje njihove svjetlosti, a u komentaru ajeta (وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ) je rekao: "Znači da se rascjepa nebo, a riječi (وَإِذَا الرُّسُلُ أُقْنِتْ) znače da su poslanici slati u različita vremena.¹⁷

U *Madžme'ul-bejanu* se prenosi da je Imam Sadik, a.s., u vezi riječi (أُقْنِتْ) rekao: Znači slati su u različita vremena.¹⁸

U komentaru *Komi* ispod ajeta (لَأَيَّ يَوْمٍ أُحِلَّتْ) se kaže: Odložen je.¹⁹

16 أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ 17 ثُمَّ نَتَّبِعُهُمُ الْآخِرِينَ 18 كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ 19 وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ 20 أَلَمْ تَخْلُقْنَا مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ 21 فَجَعَلْنَا فِي قَرَارٍ مَكِينٍ 22 إِلَى قَدَرٍ مَعْلُومٍ 23 فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ 24 وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ 25 أَلَمْ تَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا 26 أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا 27 وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا 28 وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ 29 انْطَلِقُوا إِلَى مَا كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ 30 انْطَلِقُوا إِلَى ظِلِّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ 31 لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ الْهَبِّ 32 إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرِّ رَازِحٍ كَالْقَصْرِ 33 كَأَنَّهُ جِمَالَتٌ صُفْرٌ 34 وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ 35 هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ 36 وَلَا يُؤَدُّ لَهُمْ فَيْعَتَادِرُونَ 37 وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ 38 هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ 39 فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا 40 وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ 41 إِنْ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ 42 وَفَوَازِكَةٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ 43 كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ 44 إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

¹¹ *Hisale Saduk*, svezak I, str. 199.

¹² *Ed-Durrul-mensur*, svezak VI, str. 302.

¹³ *Ibid.*

¹⁴ *Tefsir Komi*, svezak II, str. 400.

¹⁵ *Madžme'ul-bejan*, svezak X, str. 415.

¹⁶ *Tefsir Komi*, svezak II, str. 401.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Madžme'ul-bejan*, svezak X, str. 415.

¹⁹ *Tefsir Komi*, svezak II, str. 400.

45 وَيَلُومُنَّ يَوْمَئِذٍ الْمُكَذِّبِينَ 46 كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ 47 وَيَلُومُنَّ يَوْمَئِذٍ الْمُكَذِّبِينَ 48 وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ 49 وَيَلُومُنَّ يَوْمَئِذٍ الْمُكَذِّبِينَ 50 فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

16. Zar Mi nismo proe ummete uništili
17. i one poslije njih koji su za njima dolazili?!
18. Tako činimo s grijешnicima!
19. Teško toga Dana poricateljima!
20. Zar vas od bezvrijedne tekućine ne stvaramo,
21. koju na pouzdano mjesto smještamo
22. do roka određenog?!
23. Pa odredili Smo (rok); a divni li Smo odrediaci!
24. Teško toga Dana poricateljima!
25. Zar Mi nismo učinili Zemlju sabiralištem
26. živih i mrtvih,
27. i na njoj nepomične visoke planine postavili, i zar vas Mi ne napajamo pitkom vodom?
28. Teško toga Dana poricateljima!
29. Odlazite u ono što ste stalno poricali,
30. odlazite ka sjeni (od oblaka dima) u tri plama razgranatoj,
31. bez hladovine i bez zaštite od plamena.
32. Ona će varnice poput kula izbacivati
33. kao da su kamile riđe.
34. Teško toga Dana poricateljima!
35. Ovo je dan u kome oni neće ni prozboriti
36. i pravdanje im neće dozvoljeno biti.
37. Teško toga Dana poricateljima!
38. Ovo je Dan (razdvajanja) sudnji, sakupit ćemo vas i narode proe,
39. pa ako imate kakvu spletku, zavjerite se protiv Mene!
40. Teško toga Dana poricateljima!
41. Zaista će bogobojazni u hladovini među izvorima biti,
42. I među voćem koje budu željeli.
43. "Jedite i pijte, prijatno neka vam je! za ono što ste radili."
44. Tako Mi nagrađujemo dobročinitelje.
45. Teško toga Dana poricateljima!
46. "Jedite i naslađujte se, ali za kratko! Vi ste, zaista, grijешnici!"
47. Teško toga Dana poricateljima!
48. jer kad im se govorilo: "Opravljajte namaz!" oni nisu klanjali.
49. Teško toga Dana poricateljima!
50. Pa u koji će govor, nakon Kur'ana, povjerovati?!

O ajetima

U ovim se ajetima nalaze argumenti Jednote Allahove, s.v.t., u Gospodarenju, kao i argumenti koji ukazuju na Sudnji dan u kojem će poricatelji biti satisficirani, a ukazuje se i na kazne koje su im pripremljene. Također, ukazuje se na blagodati i počasti koje su pripremljene za bogobojazne. Sura se završava kritikom i kuđenjem

upućenim na račun poricatelja, koji su se oholo ustegli od obožavanja Boga i vjerovanja u Njegove riječi.

16 أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ 17 ثُمَّ نُنْبِئُهُمُ الْآخِرِينَ 18 كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ

16. Zar Mi nismo prve ummete uništili 17. i one poslije njih koji su za njima dolazili?!
18. Tako činimo s grijешnicima!

Pitanje u ovom ajetu je demantirajućeg karaktera. Pod (أَوَّلِينَ) misli se na ummete poput Nuhovog, Adovog i Semudovog koji spadaju u zavjetom drevne ummete. A pod (آخِرِينَ) misli se na ummete koji slijede nakon njih. Riječ (اتَّبَعَ) znači staviti nešto nakon neke stvari.

U ajetu (ثُمَّ نُنْبِئُهُمُ) riječ (نُنْبِئُ) čitamo u indikativu, tj. s dammom, usljed toga što je riječ o inhoativnoj, tj. rečenici koja počinje iznova, zato što se ne nadovezuje na riječ (نُهْلِكُ), jer bismo je u suprotnom čitali u apokopatusu (مَجْزُوم). Ajet ima sljedeće značenje: Mi smo uništili poricatelje iz ummeta prvih, a zatim Mi ummete druge nakon njih uništavamo.

A ajet (كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ) je u ulozi objašnjenja razloga prijašnjih riječi, zato je i došao bez prijekida, tj. veznika (وَ), kao da govornik kaže: "Zašto su uništeni?" da bi odmah u odgovoru kazao: "Tako radimo s grijешnicima." Ajet, kao što se vidi, je upozorenje, želeći notu govora vratiti na osnovni ton sure kojeg predstavlja ajet (وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ), tj. *Teško toga Dana poricateljima*, a u isto vrijeme predstavlja argument da je Bog jedan u Gospodstvu. Usljed toga što kažnjavanje grijешnika znači raspolaganje svijetom ljudi i upravljanje njime, jer osim Boga nema uništitelja. Ovo priznaju i sami mušrici. Dakle, Gospodar je samo On, i osim Njega nema ni Gospodara ni obožavanog.

Pored toga što ukazuje na navedene stvari, ukazuje i na postojanje Sudnjega dana, usljed toga što se kažnjavanje grijешnika može zamisliti samo u slučaju da je već prije bio obavezan nečim, a obaveza se može usmjeriti nekom narodu kada posrijedi bude satisfakcija, tj. da se nagrade pokorni a da se kazne grijешni. Iz svega toga dolazimo do konstatacije da postoji Dan razdvajanja, tj. Sudnji dan, u kojem će pokorni dobiti nagradu a neposlušni biti kažnjeni. Nagrada i kazna Sudnjega dana nije poput dunjalučkih nagrada i kazni. Usljed toga što dunjalučka nagrada i kazna ne može obuhvatiti sve narode, i prve i posljednje, što znači da je posrijedi Dan u kojem će svaki pojedinac biti satisficiran za ono što je učinio, a to je upravo Dan razdvajanja, tj. dan u kojem će ljudi biti sakupljeni.

19 وَيَلِّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ 20 أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِّنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ 21 فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ 22 إِلَىٰ قَدَرٍ مَّعْلُومٍ 23 فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ

19. Teško toga Dana poricateljima! 20. Zar vas od bezvrijedne tekućine ne stvaramo, 21. koju na pouzdano mjesto smještamo 22. do roka određenog?! 23. Pa odredili Smo (rok); a divni li Smo odredio!

Pitanje u ovom ajetu je demantirajućeg karaktera. Riječi (ماءٍ مَّهِينٍ) odnose se na bezvrijednu i bijednu vodu, koja ne može samu sebe održati, misleći na spermu. Riječima (فَرَارٍ مَّكِينٍ) misli se na matericu, a (قَدْرٍ مَّعْلُومٍ) na period trudnoće.

Glagol (فَقَدَّرْنَا) je od (قدر) u značenju određivanja (mjere), a prefiks (ف) je radi daljeg grananja, tj. razvoja određenja na stvorenja, a ima sljedeće značenje: Mi smo vas stvorili, i sve smo odredili i događaje koji će vam se kasnije dogoditi, i stanja i osobine koje će te u budućnosti steći, dužine života, oblike i ljepote, zdravlje i bolesti, opskrbe i druge stvari.

Neki²⁰ pretpostavljaju da je riječ (فَقَدَّرْنَا) uzeta od (قدرة) tj. moć, naspram nemoći, i da se misli na to da: Mi smo moćni sve to učiniti, dočim, prethodno objašnjenje je bolje.

Značenje ajeta je sljedeće: Mi smo vas od bezvrijedne vode, tj. od sperme stvorili, a tu vodu smještamo u bezbjedno odredište, tj. u majčinu matericu, i u njoj vas čuvamo određeno vrijeme, tj. dok traje trudnoća, i Mi smo sve događaje i osobine i stanja koja su povezana s vašom egzistencijom, odredili, i kako smo samo divni odredio.

Isto objašnjenje, koje smo dali nakon prethodne skupine ajeta u vezi sa tim da pored sadržaja u njima postoji i argument koji ukazuje na Jedinost Božiju u Gospodstvu, je aktuelno i za ovu skupinu ajeta. Pored toga, ovaj argument dokazuje definitivnost Sudnjega dana, jer Gospodstvo zahtjeva da oni kojima se gospodari pokažu poniznost pred Gospodarem, a poniznost se ogleda u prilasku vjeri kojom je posjedovani zadužen, a zaduženje se ne upotpunjuje osim u paketu u kojem se nalazi satisfakcija pokoravanja i neposlušnosti. Dan u kojem će obaveznici stići do zaslužene nagrade je upravo Dan razdvajanja.

25 أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا 26 أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا 27 وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا

25. Zar Mi nismo učinili Zemlju sabiralištem 26. živih i mrtvih 27. i na njoj nepomične visoke planine postavili, i zar vas Mi ne napajamo pitkom vodom?

Riječ (كفّات) a tako i riječ (كفت) znači sabrati i sjediniti. Kaže se: Zar Mi nismo zemlju učinili (كِفَاتًا), tj. takvom da u sebi sabira sve robove Božije, i mrtve i žive. Neki kažu, da je riječ (كفّات) množina od (كفت), tj. posuda. Ajet ima sljedeće značenje: Zar Mi zemlju nismo posudom sabiranja mrtvih i živih učinili.

(وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا) riječ (رَوَاسِيَ) je množina od (راسي) koja znači postojana i jaka planina, a (شَامِخَاتٍ) znači visoke planine, i kao da je riječ (رَوَاسِيَ) uvod za riječi (فُرَاتًا) jer rijeke i prirodni izvori izvire iz planina i teku prema ravninama. Riječ (فُرَات) znači pitka (slatka) voda. Isto ono što smo o prethodnim ajetima iznijeli u vezi toga da su argumenti važi i ovdje.

29 انْطَلِقُوا إِلَى مَا كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

29. Odlazite u ono što ste stalno poricali,

²⁰ Madžme'ul-bejan, svezak X, str. 417.

Ovaj ajet prenosi naredbu koja će im se izreći na Dan razdvajanja, govornik je Allah, s.v.t, što shvatamo iz konteksta posljednjeg ajeta ove skupine u kojem je rečeno: *ako imate kakvo lukavstvo snađite se*. Riječima *ono što ste poricali* misli se na Džehennem. Riječ (انطلاق) znači uputiti se i otići iz mjesta u mjesto bez zastoja. Ajet ima sljedeće značenje: Biti će im rečeno: Bez ikakvog zastajkivanja ili oklijevanja uputite se u Džehennem, upravo u onu Vatru koju se stalno poricali.

30 انطَلِقُوا إِلَىٰ ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ

30. odlazite ka sjeni (od oblaka dima) u tri plama razgranatoj,

Komentatori su rekli:²¹ Sa ovim (ظِلٍّ) misli se na sjenu koju pravi dimni oblak koji se diže iz džehennemske vatre, kao što je u četrdestrećem ajetu sure Vaki'a rečeno: *I u sjeni (oblaka) od dima*.

Također u vezi grananja u tri ogranka rečeno je: Ovo je ukazivanje na veličinu džehennemskog dima, jer kada dim postane ogroman počinje se granati u plamove.

31 لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ

31. bez hladovine i bez zaštite od plamena.

(ظال ظليل) ima značenje hladovine, tj. sjene koja sprječava stizanje toplote do čovjeka na taj ga način štiteći od neugodnost toplote. To što je rečeno da sjena neće davati hlada misli se da neće štititi od plamena džehennemske vatre.

32 إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ 33 كَأَنَّهُ جِمَالَتٌ صُفْرٌ

32. Ona će varnice poput kula izbacivati 33. kao da su kamile riđe.

Zamjenica u (إِنَّهَا) odnosi se na Vatru, bez obzira što u govoru vatra direktno nije spomenuta, međutim, to se razumije iz konteksta. Riječ (شَرَرٍ) odnosi se na iskre koje varniče iz vatre. Riječ (قَصْرٍ), tj. kula je jasna, a riječ (جمالة) je množina od (جمل), tj. mužjak kamile. Značenje ajeta je jasno.

35 هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ 36 وَلَا يُؤَدُّنَ لَهُمْ فَيَعْتَدِرُونَ

35. Ovo je dan u kome oni neće ni prozboriti 36. i pravdanje im neće dozvoljeno biti.

Pokazna zamjenica (هَذَا) odnosi se na Dan razdvajanja, a s (يُؤَدُّنَ) misli se na dozvolu govora ili opravdavanja.

Riječ (فَيَعْتَدِرُونَ) je povezana s (يُؤَدُّنَ) a obje su u tonu negiranja, dajući do znanja da je Danas dan kada ljudi na *mahšaru* neće govoriti, niti će im za to biti data dozvola, ili neće im biti data dozvola da se pravdaju, dakle neće se pravdati. Negiranje govora u ovom a njegovo potvrđivanje u drugim ajetima nema međusobne oprečnosti, jer Sudnji dan ima veliki broj različitih stajališta. Na jednom se postavljaju pitanja na koja se odgovara, na drugom se zapečate usta i ne može se govoriti. Mi smo ovo

²¹ Tefsir Kašaf, svezak IV, str. 680.

objasnili u komentaru stopetog ajeta sure Hud: *Dan u kojem kada stigne niko neće govoriti osim uz Njegovu dozvolu, zato se obratiti na spomenutu adresu.*

38 هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْنَاكُمْ وَالْأُولَىٰ 39 فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ

38. Ovo je Dan (razdvajanja) sudnji, sakupit ćemo vas i narode prve, 39. pa ako imate kakvu spletku, zavjerite se protiv Mene!

Sudnji dan je nazvan danom razdvajanja usljed toga što u njemu Allah, s.v.t., razdvaja, tj. suđenjem pravi odvajanje između pobornika istine i sljedbenika zablude, kao što je u dvadesetpetom ajetu sure Sedžde rekao: *Zaista će tvoj Gospodar na Sudnjem danu presuditi među njima o onome u čemu su se razilazili, također, u devedesetrećem ajetu sure Junus: *Zaista će Allah presuditi među njima na Sudnjem danu u onome u čemu su se razilazili, u prvom ajetu se suđenje izrazilo s riječi (فصل) a u drugom s (فضا).**

Obraćanje (كُم), tj. vas u riječima (جَمَعْنَاكُمْ وَالْأُولَىٰ) odnosi se na poricatelje ovog umeta, usljed toga što spadaju među posljednje, upravo zbog čega su stavljeni nasrpan prvih (الْأُولَىٰ). Na drugom je mjestu rečeno obuhvatnije: *Danas je dan u kojem se okupljaju svi ljudi,*²² kao i: *Sve ćemo ih proživjeti i nikoga nećemo izostaviti.*²³

Značenje riječi (فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ) je sljedeće: Ukoliko imate kakvu spletku protiv Mene, kojom bi ste se spasili Moje kazne, upotrijebite je. Ovakvo obraćanje terminološki nazivaju (تعجيزي), tj. davanje do znanja nemoći, što znači da vi nemate moć za takvo šta, jer toga će vam Dana biti oduzete sve moći i manifestacijom te zbilje (لا قوة الا لله), tj. nema snaga niti moći sem u Allaha, nasilnici će se uvjeriti vidjevši svoju kaznu, vidjet će da je sva moć u rukama Allahovim, i vidjet će da On oštro kažnjava, i tada će se predvodnici odreći svojih sljedbenika, i vidjet će kaznu i svi će uzroci biti obustavljeni.²⁴

Ovaj ajet (فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ) ima širi smisao nego li tridesetteći ajet sure Rahman: *O družine džinnova i ljudi, ako možete da preko granica nebesa i Zemlje prodrete, prodrite, moći ćete prodrijeti jedino uz veliku moć.* Jer ovaj ajet negira samo moć bježanja, nasuprot tematskom ajetu koji negira sve vrste dovijanja.

U riječi (فَكِيدُونِ) je izvršeno preusmjeravanje govora s prvog lica množine na prvo lice jednine, jer u prethodnim riječima Allah se obraća sa zamjenicom Mi, tj. Mi ćemo vas sakupiti, a ovdje se obraća s Ja, iz čega se može shvatiti da naredba u (كِيدُونِ) je zapravo zarad pokazivanja nemoći, a spletka se odnosi na Onoga u Koga je sva moć, a to je samo Allah, da je rečeno (كِيدُونَا), tj. dovijte se protiv Nas, tevhid bi bio izbrisan.

41 إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ 42 وَفَوَاحِشٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ 43 كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ 44 إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

²² Hud, 103.

²³ Kehf, 47.

²⁴ El-Bekare, 166.

41. Zaista će bogobožazni u hladovini među izvorima biti, 42. I među voćem koje budu željeli. 43. "Jedite i pijte, prijatno neka vam je! za ono što ste radili." 44. Tako Mi nagrađujemo dobročinitelje.

Riječ (ظِلَالٍ) odnosi se na džennetske hladove, a riječ (عُيُونٍ) na izvore koje koriste džennetlije, pijujući sa njih. Riječ (فَوَاكِهَ) je množina od (فَاكِهَةٌ) u značenju voća.

(كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) iz ovog ajeta razumjevamo dozvolu, kao da pijenje i jedenje aludiraju na apsolutnu obdarenost džennetskim blagodatima i korištenje istih, bez obzira što nisu svi iz kategorije jedenja i pijenja. Upotreba ove aluzije je aktuelna, kao što naprimjer jedenje imetka aludira na općenito raspolaganje njime. Kada se kaže ne jedi imetak ljudi, to znači nemoj ga trošiti ili dirati u njega. (إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ) u ovom se ajetu potvrđuje sreća džennetlija.

46 كَلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ

46. "Jedite i naslađujte se, ali za kratko! Vi ste, zaista, griješnici!"

Obraćanje u ovom ajetu spada u prijetnje koje upućujemo svojim neprijateljima govoreći im: radi šta želiš ili što god možeš, a to znači da što god da učiniš neće ti koristiti. Ovakva obraćanja oduzimaju nadu protivniku u uspjeh njegovih spletku. Slična ovom obraćanju nalaze se i u nekim drugim ajetima, naprimjer: *Sudi kako želiš, jer zaista možeš suditi samo na Ovom svijetu!*²⁵

Također, na drugom se mjestu kaže: *Radite šta želite, zaista On vidi šta vi radite!*²⁶

Dakle, to što je rečeno (كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا), tj. Jedite, ali kratko ćete uživati, ili malo ćete uživati, ustvari želi ih unespokojiti, obeznaditi ih da će uživanjem i jedenjem moći odbiti kaznu, a kada već ne mogu spriječiti kaznu, neka jedu koliko god žele od onoga malo što ima na dunjaluku.

To što je po ovom pitanju spomenuto samo jedenje i uživanje, jeste usljed toga što poricatelji proživljenja za pojam sreće objašnjenje vide samo u ovosvjetskoj sreći, a od ovosvjetske sreće vjeru imaju jedino u jedenje i zadovoljenje strasti, poput nemušte životinje, s kojom ih časni Kur'an izjednačuje: *Oni koji nevjeruju, naslađuju se i jedu kao što žderu životinje, a Vatra je njihovo stjecište.*²⁷

Riječi (إِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ) objašnjavaju razlog onome što je prethodilo, kada je naređeno da jedu u da se naslađuju, jer od toga neće imati koristi, zato što poricanjem Dana razdvajanja i poricanjem kažnjavanja, poricatelji su postali griješnici, a kazna griješnika je htjeli ili ne, Vatra.

48 وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ

48. jer kad im se govorilo: "Obavljajte namaz!" oni nisu klanjali.

²⁵ Taha, 75.

²⁶ Sedžde, 40.

²⁷ Muhammed, 12.

Riječ (ر ك و ع), kako su to i drugi²⁸ istakli odnosi se na obavljanje namaza, možda zato što namaz sadrži i ruku.

Neki su pak rekli²⁹ da se pod (ر ك و ع) u ovom ajetu misli apsolutno na poniznost i skrušenost pred Allahom, što se ogleda u tome da se prihvati Njegov poziv i da prihvate Njegove riječi, da se slijedi Njegova vjera, ukratko da Mu se robuje.

Drugi pak kažu:³⁰ Misli se na sedždu koja će biti naređena da se učini na Sudnjem danu, ali je neće moći učiniti, u vezi čega je Kur'an rekao: *I bit će pozvani na sedždu, ali neće je moći učiniti.*³¹ Međutim, ove dvije mogućnosti su slabe.

Pitanje je, čime se ovaj ajet povezuje s prethodnim ajetima? Po našem mišljenju, podloga prijašnjeg govora je podloga prijetnje poricateljima Sudnjega dana. U njima se htjelo objasniti negativni rezultati njihovog poricanja. Što se u tematskom ajetu dovršava riječima: Kada ih je Allah pozivao da mu čine ibadet oni to nisu htjeli raditi, jer poricali su Sudnji dan, a uz poricanje sudnjega dana ibadet nema smisla. Dakle, na taj je način tematski ajet povezan s onim što mu prethodi, a u isto je vrijeme priprema za sljedeći ajet u kojem se kaže (فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ).

Neki kažu³² da je Zamahšeri rekao: Ovaj se ajet veža sa riječi (للمكذِبِينَ) iz prethodnog ajeta. Kao da je rečeno: Teško onima koji su poricali i koji kada im se kaže da učine ruku' oni to neće učiniti.

U ovom je ajetu zamjenjeno lice kojem se obraća. Prvo se obraćalo poricateljima proživljenja, tako što su oslovljavani naredbom *jedite*, dok se u ovom ajetu oslovljavaju u trećem licu množine, riječima: *kada im se kaže*, razlog je okretanje od njih, jer kada su već u prethodnom ajetu (*jedite i uživajte...*) prepušteni sebi, tako da mogu raditi što god žele, više nema smisla obraćati im se direktno.

50 فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

50. Pa u koji će govor, nakon Kur'ana, povjerovati?!

Dakle, kada ne vjeruju u Kur'an, tj. u nadnaravno djelo i znak Božiji. Kada ne vjeruju u ono što im Kur'an govori u vezi sa tim da osim Boga nema boga, i da osim njega niko ne smije da se obožava, i da će nastupiti Sudnji dan, pa nakon ovog Kur'ana u koji će govor povjerovati.

Ovaj ajet uskraćuje nadu Poslaniku da će oni povjerovati u Allaha i Njegova poslanika, a ima i ulogu opomene da ih više ne zove u vjeru. Dakle, to što Smo rekli: *jedite i uživajte*, bile su riječi na svom mjestu, jer oni neće povjerovati, tako da nema koristi od pozivanja, osim što se time upotpunjuje argument protiv njih.

O rivajetima

U komentaru *Komi* ispod ajeta (أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ) kaže: od smrdljive vode, a (فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ) (إِلَى قَدَرٍ مَّعْلُومٍ), tj. do kraja roka.³³

²⁸ *Madžme'ul-bejan*, svezak X, str. 419.

²⁹ *Ruhul-me'ani*, svezak XXIX, str. 178.

³⁰ Ibid.

³¹ *Kalem*, 42.

³² *Ruhul-me'ani*, svezak XXIX, str. 178.

Autor: U *Usulu kafi* u rivajetu od Ebul-Hasana Madija, a.s., prenosi se da je ajet (أَلَمْ نُهِلِكِ الْأُولِينَ) primjenio na poricatelje koji su porekli Poslanika u vezi s poslušnosti i pokoravanjem njegovim opunomoćenicima (اوصيا) a ajet (ثُمَّ تُتَّبِعُهُمُ الْآخِرِينَ) je primjenio za one koji su se zgriješili spram Poslanikovog Ehli bejta, a.s.³⁴ Ovaj rivajet ukazuje na primjer primjene a ne na komentar.

U istoj knjizi u vezi s ajetom (أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا) kaže se da (كِفَات) znači nastambe. Da bi zatim dodao kako je Emirul-mu'minin, Ali, a.s., vraćajući se sa Sifina, pogledao na mezare i rekao: "Ovdje je (كِفَات) umrlih, tj. nastamba," a zatim je pogledao u kuće Kufe i rekao: "Ono su (كِفَات) živih, tj. nastambe," zatim je proučio sljedeći ajet: (أَلَمْ نُجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا).³⁵

Autor: U knjizi *Me'anijel-ahbar* svojim lancem prenosioca od Hamada a on od Imama Sadika, a.s., prenosi da je Imam pogledao prema mezarima, i rekao ono što je rečeno u prethodnom hadisu.³⁶

U istoj knjizi u komentaru ajeta (وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ) se kaže kako se misli na visoke planine. U značenju ajeta (ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ) kaže se: "U njoj su tri dijela vatre." U značenju (إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ) kaže da su vatreni plamenovi veliki poput kula i planina. U komentaru ajeta (إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ) u hladovini su od svjetla koja je svjetlija od svjetlosti Sunca.³⁷

U *Madžmeul-bejanu* ispod ajeta (وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ) kaže: Makatil je rekao da je ovaj ajet objavljen povodom plemena Sekif, kojima je Poslanik, s.a.v.a., naredio da obavljaju namaz, a oni su rekli: "Mi se nikada ne pregibamo." I dodali kako je za njih sramotno da se poklanjaju. Zatim je Poslanik, s.a.v.a., rekao: "Nema dobra u vjeri koja nema rukua i sedždi."³⁸

Autor: U primjeni ove priče, koja sigurno datira iz perioda nakon hidžre i nakon naređivanja namaza, i njenom dovođenju u vezu s spomenutim ajetom postoji slabost i nejasnoća. A i ovaj rivajet spada u primjenu i odnošenje ajeta a ne u njegov komentar.

³³ *Tefsir Komi*, svezak II, str. 400.

³⁴ *Usule kafi*, svezak I, str. 435.

³⁵ *Tefsir Komi*, svezak II, str. 400.

³⁶ *Me'anijel-ahbar*, str. 342, 1. hadis.

³⁷ *Tefsir Komi*, svezak II, str. 400.

³⁸ *Madžme'ul-bejan*, svezak X, str. 419.